

At bruge sig selv

"Når jeg ser tilbage på de år," fortæller pædagog John Wahlstrøm, "så var det vores egne personligheder, der var på spil. Vi lærte selvfølgelig en masse og havde mange foredragsholdere udefra, men jeg husker det mest som om, vi bare brugte os selv. Nogen gange var det rigtigt hårdt, vi involverede os meget i børnene, og folk blev slidt af det. Når vi så selv begyndte at få børn, så arbejdede vi jo pludselig hele døgnet, men det vigtigste var arbejdet her på Chr. IX's, sådan var det bare med det her sted..."

Men uanset hvor meget af sig selv, man tog med på arbejde, kunne man altid lære nyt og øge sine faglige kompetencer. Som for eksempel dengang, der i større antal begyndte at komme børn og unge med anden etnisk oprindelse end dansk.

"I starten kunne jeg intet få ud af vietnameserne, de havde ingen mening om noget som helst. Det var først, da jeg kom på et kursus og lærte om systemterapi, jeg begyndte at forstå noget af det. Ordet "jeg" findes slet ikke i deres sprog, man snakker altid om relationerne, man sætter ikke sig selv som hovedperson, hovedpersonerne er omkring én. Hvis jeg spurgte en vietnamesisk dreng, hvad han gerne ville være som voksen, svarede han ikke. Men hvis jeg spurgte, hvad hans far eller hans bedstefar syntes, han skulle være – så veltede det ud af ham, så gav det pludselig mening..."

John Wahlstrøm

Den smukkeste café

Hele tiden sloges man med personlige ambitioner, ambitioner på børnenes og på hjemmets vegne, og hele tiden rykkede verden uden for hjemmet tættere på. Mange ansatte oplevede det som om, at der altid var en forandring, man skulle tage stilling til, samtidig med at man passede sit arbejde. Det var et indbygget krav i hverdagene at finde nye måder at gøre tingene på, og hele tiden kom der nye ideer udefra.

Og Chr. IX's Børnehjem drog selv ud i verden. Overlevelsesture til Anholt, grupperejser sydpå, småjobs i nærmiljøet og festival i Skanderborg:

"Festivalen var en del af min egen historie," fortæller John Wahlstrøm, "og den ville jeg jo også gerne dele ud af. Ungerne skulle se, hvordan verden også kan se ud, så vi lavede simpelthen Skan-

derborgs Smukkeste Café. Det var fantastisk. Jeg ringede til Gaza og solgte ideen til dem, vi fik blomster i pallevis, det var så flot, og folk veltede ind. Vi stod her på hjemmet og bagte kager og tærter i kassevis, vi havde også fået fat i noget af det der EU-smør. Og vi tjente penge, mange penge, jeg tror, vi havde et overskud på 25.000 kr., og det er 20 år siden!"

Henrik Ernst, den nuværende forstander, har siden fortalt, at netop pengene fra Skanderborg Festivalen førte til en af de helt klassiske situationer: Ungerne blev samlet inde i stuen, kakao og boller, tak for hjælpen – og så finder I lige selv ud af, hvad pengene skal bruges til! Så gik de voksne. Da de kom tilbage, var børnene og de unge vildt uenige. Nogen ville stå på ski, andre ville sydpå til solen, atter andre ville på kanotur osv.

"Danmarks Smukkeste Cafe" - Skanderborg Festival

De blev noget overraskede, da det gik op for dem, at de sagtens hver især kunne få deres vilje, de behøvede ikke vælge det samme.

Helligbrøde

Sommerferie var ikke længere ensbetydende med Kongslejren i Begtrup Vig. Bygningerne var totalt slidt ned og toiletterne under al kritik, flere af de unge måtte bruge dagevis af ferien på at holde dem nogenlunde funktionsduelige. John Paaske foreslog, at man solgte Kongslejren, købte en mindre grund for pengene og byggede et hus, der var mere tidssvarende – en klar parallel til flytningen fra Slottet til Reykjaviksgade.

Men John Paaske havde forregnet sig med hensyn til reaktionerne.

Foreningen Venner af Kong Chr. IX's Børnehjem var rasende. Selv den tidligere formand Sigvald Kjær mødte op og luftede sin forargelse – det var ikke kun et spørgsmål om tidssvarende toiletter, men om historie! Ikke desto mindre blev salget gennemført, og efter byggeriet af det nye hus var der én million kroner i overskud. De blev anbragt i en fond, og til alt held – fordi amtet havde en dygtig revisor! – blev fonden adskilt fra hjemmets daglige drift. Allerede året efter havde Chr. IX's Børnehjem nemlig et underskud på 750.000 kr., men det kom ikke til at gå ud over pengene i fonden (1/2 million blev eftergivet, resten "arbejdede" man af).

Den dag i dag står pengene stadig i fonden.

Fremtidsværkstedet

Sidst i 80'erne lykkedes det formand John Paaske at få vikarbesat hele institutionen i en weekend. Og så lavede de ansatte på hjemmet et fremtidsværksted, hvor man kastede alle boldene op i luften.

Da de landede igen, kontaktede man amtet og fremsatte ønsker om akutafdeling, observationsafdeling, miniinstitutioner, småbørnsbehandling, familiebehandling, rejsende børnehjem og meget andet. Ideerne var gode nok, men planerne for præcis Chr. IX's Børnehjem nok lige lovligt ambitiøse.

Men tiden var inde, også til forandringer. Igen. Mange af idéerne blev senere realiseret, ikke udelukkede på Chr. IX, men rundt omkring på de andre institutioner.

Den ny kongslejr

I årene fra 1909 til 1991 havde børnehjemmet haft cirka 1000 anbringelser. Nu blev man akutafdeling og satte udskiftningen i vejret: Alene i 1991 blev der anbragt 106 børn i Reykjaviksgade.

Korttidsbørnehjem

Kong Chr. IX's Børnehjem startede som korttidsbørnehjem den 4. december 1990. På det tidspunkt var håndværkerne knap færdige, men personalet var på plads. Der kom mange nye kolleger fra småbørnsinstitutionen Højvang, som i samme forbindelse blev lukket - og de havde i bogstavelig forstand børnene med sammen med flyttekasserne. Nu skulle hjemmet kun bruges til akutte anbringelser, observationsanbringelser, adoptionsanbringelser og kortere ventetids- eller forsørgelsesmæssige anbringelser.

Det betød hurtigere ind og ud, og - som Henrik Ernst siger det - "ud" skulle så betyde anbringelse det rigtige sted, helst i første forsøg. Tidligere havde mange børn været på 4-5-6 institutioner, før de landede der, hvor de kunne regne med at blive boende og behandlet i lang tid fremover.

Pige på 4 år fortæller, at hendes far er i fængsel, fordi han har kørt uden dankort, og at maden derinde smager skide dårligt!!

Så er der frokost

Chr. IX's Børnehjem var nu den eneste institution i Århus, der modtog børn akut, og det indebar også, at selvom der var godt fyldt op, sagde man aldrig nej til at tage imod. Og en akutanbringelse var for det meste ret så akut, ofte gik der kun få timer, fra man første gang blev orienteret, til børnene stod i døren. Og det var som regel børn, der havde været udsat for mishandling, omsorgssvigt eller sygdom.

Hygge i det grønne

Observationsanbringelserne varede længere tid, mindst 4½ måned, men der kunne godt gå op til et år, før man kunne vælge den rigtige placering. Børnene blev observeret pædagogisk og undersøgt psyko-

logisk, så man kunne finde ud af, hvad der var bedst for barnet - at komme hjem igen, i familiepleje, på behandlingshjem, skolehjem eller et socialpædagogisk opholdssted.

De elskede os jo ikke

I løbet af de første 5 år som korttidsbørnehjem var næsten 300 børn indskrevet på Chr. IX. I stedet for at være et hjem, med alt hvad det nu indebar, var Chr. IX blevet et led i en større behandlingsskæde, en specialinstitution. "Det var det, vi havde ønsket os", siger John Paaske, "men det blev mere en fabrik end et hjem."

Det var også slut med at vælge de bedste børn fra og give dem større ansvar og mere frihed. Mange kapitler i Chr. IX's historie var afsluttede, da man gik ind i det 21. århundrede.

"De elskede os jo ikke, det vidste vi godt," siger Malene, der var anbragt under alle omskiftelserne i 80'erne.

"De elskede deres egne børn. Men jeg kendte dem jo, og det skete, de hentede mig, også når de ikke var på arbejde. Så følte jeg mig som noget særligt. De snakkede meget om, at vi skulle ud og se verden, men jeg ville hellere se pædagogernes hjem..."

Aksel, der stadig er på Chr. IX's Børnehjem, medgiver, at omstændighederne er helt anderledes i dag:

Uhm... ostemadder

"Jeg har været her i 14 år, og jeg kan ikke huske en længere sammenhængende periode med f.eks. 8 børn, som man havde i grupperne i 80'erne. Men vi bruger os selv meget, og der har været mange store fysiske udfordringer. Indimellem har vi børn, der er så voldsomme, at man må skærme dem, dels over for dem selv, men også over for andre. De har en ekstremt udadreagerende adfærd. Måske er der ikke mere fysisk magtanvendelse i dag end tidligere, men børnene er langt yngre."

"Populært sagt var det førhen sådan, at børnene måske havde en far, der drak. Men så kunne mor alligevel godt klare det meste. I dag er faren død, eller også er han nummer fem i rækken af fædre. Mor er selv narkoman eller luder, og børnene har aldrig prøvet at have forældre med et arbejde."

Sådan udtalte børne- og ungechefen i Århus Amt Lars Mathiesen til pressen i 2001. Og det har næppe ændret sig til det bedre de sidste 7-8 år. Forstander på Chr. IX's Børnehjem Henrik Ernst siger:

"Her i de sidste år har summen af belastninger været mange gange voldsommere end i de tidligere år. Mange af dem, vi får anbragt, er uden grundlæggende værdier og normer. Følelsesmæssigt er de helt småret, de kan simpelthen ikke forstå verden omkring sig. Og den slags børn har altid været der, også hos os, men tidligere drejede det sig om en enkelt eller to i en gruppe, nu er det op til 5-6 stykker. Og billedet er desværre det samme, også på de andre institutioner... det er en af vores store udfordringer."

2 børn der leger på gulvet

Døgncentret for børn og familier

John Paaske stoppede som forstander i 2002. I nogle måneder var Henrik Ernst dobbeltforstander, både på Bethesda og på Chr. IX. Sidst i 2002 startede Søren Johnsen som forstander på Chr. IX, men han stoppede et år senere, hvorefter Henrik Ernst igen blev forstander med henblik på at skulle lede den forestående fusion.

Fusionen mellem Chr. IX's Børnehjem, Bethesda og observationshjemmet Brundhøj. På dette tidspunkt havde der længe været en markant nedgang i antallet af anbringelser, på landsplan såvel som i Århus Amt, så der blev lukket mange pladser, også på Chr. IX's Børnehjem. I stedet for at blive ved med at lukke pladser, besluttede man sig i amtet for sammenlægninger - og på den måde skabe større enheder med bedre økonomi og større personalegrupper.

Bestyrelserne for henholdsvis Bethesda og Chr. IX gik i foråret 2004 sammen om en ny konstellation. Det betød, der blev lavet en overordnet bestyrelse for Døgncentret, en for Chr. IX's, som ejer bygningerne og en for Kongsejren, som nu blev helt løsrivet fra institutionen.

1. juli 2004 var det nye Døgncentret for Børn og Familier på plads: Chr. IX's fik 28 pladser, Bethedas Børnehus 8 pladser, Rishøj fik 9 pladser og endelig Bethedas familieafdeling 12 pladser. Den nye struktur var en realitet - og ildsjælene havde overlevet.

På den baggrund er der al mulig grund til at ønske Chr. IX's Børnehjem tillykke med de første hundrede år – og ikke mindst held og lykke med de næste hundrede. Vi må holde fast i glæden over, at vi overhovedet har institutioner, hvor børn i vanskeligheder kan få hjælp. Og pædagoger, der tager sig selv med på arbejde – og involverer sig, *no matter what*.

Jeg stod faktisk for ikke længe siden sammen med en pædagog til en Leonard Cohen-koncert. Den gamle canadier fortalte om sit liv som munk og om sine religiøse kriser – som han nu havde opgivet, fordi glæden over livet blev ved med at snige sig ind og forstyrre fordybelsen. Nu er der jo det ved Leonard Cohen, at han er ret god til at sige tingene meget kort:

"There is a crack in everything – that's how the light gets in..."

Jeg tror, jeg anede en tåre i øjenkrogen, da vi omfavnede hinanden. Jeg ved ikke, om det var min egen øjenkrog, men det er ikke nogen dårlig tanke at gå ind i Chr. IX's Børnehjems næste århundrede med.

Nis Boesdal

Kongslejr 1949

Min barndom på Børnehjem

af Jan Høgh Bihmann

Vi var fire brødre, hvoraf de to ældste var 8-9 år ældre end min bror Gert på 6 år og jeg på 8 år. Da vores mor døde i barsels seng, var vores far ikke i stand til at tage sig af os fire drenge. Han havde været med i Anden Verdenskrig, så han havde været meget igennem og kunne ikke længere magte os på egen hånd. Mine to ældste brødre kom derfor til en onkel i København, mens Gert og jeg kom på optagelseshjem i midtbyen. Det var noget af en oplevelse for os to små drenge! Jeg kan huske, at jeg tænkte meget på at stikke af. Det var i 1948. Forstanderinden hed Frk. Rise og var meget skrap! Der var ca. 20 børn på hjemmet, og de mindste var 4 år. Vi skulle alle hjælpe til med det huslige arbejde i det daglige.

Da vi havde været på optagelseshjemmet i ca. et halvt år, blev vi kaldt ind til Frk. Rise, hvor vi skulle

stå ret og fik at vide, at vi skulle på børnehjem! Men der fulgte ingen forklaring med på, hvad et børnehjem var for noget. Det var på det tidspunkt, jeg tænkte: "Så er det det nu, du skal stikke af Jan." Men heldigvis forklarede Frk. Rise os, at det ikke var langt fra, hvor vores far boede. Det hjalp lidt på det hele.

Turen op til børnehjemmet gik med sporvogn op til Østbanen og derfra videre op ad Finsensgade, som dengang lå et stykke uden for byen. Der var meget stejlt og trist med en kirkegård på den ene side og små gamle huse på den anden side. Den lærer, der fulgte os op til børnehjemmet, var flink, og han havde

købt en pose bolsjer til os til turen. Efter en lang tur kom vi til børnehjemmet, som havde det mærkelige navn Chr. IX's Børnehjem. Det var nogle enorme bygninger, og det hele blev meget overvældende for min lillebror, der begyndte at græde. Da jeg var den ældste, følte jeg, det var min opgave at trøste ham. Vi gik ind ad hovedindgangen, som var en kæmpe stor dør - og der stod Mathilde. Mathilde var fra Færøerne og talte et sprog, der var en blanding af færøsk og dansk, og hun blev altid gal, hvis vi ikke forstod hende.

Vi kom nu ind i hendes private stue og fik at vide, hvordan dagen skulle gå. Derefter skulle vi på lof-

Jan på Kongslejren 1956

tet og have noget tøj - vi skulle jo se ud ligesom alle de andre børn på stedet. Vi fik også tildelt et nummer - jeg fik nummer 40 - og fik så en lang række mærkater med vores nummer, som vi selv skulle sy i tøjet. Vi fik dog lidt hjælp fra en assistent. Endelig skulle vi have tildelt en seng og lære, hvordan man redte den på rette vis, for det skulle gøres på en helt bestemt måde.

På børnehjemmet var der 80 børn fordelt på tre afdelinger: en afdeling for de små under 6 år, en for de store piger og en for de store drenge. Jeg husker især den første morgen. Vi fik havregrød, og det kunne jeg ikke lide. Men spiseskulle det, og man lærte efterhånden at klare sig. Jeg tog sommetider over og besøgte min far, der boede i Niels-Juels Gade ikke langt fra børnehjemmet. Han var meget syg og kom sig aldrig over det, der var sket i krigen og min mors død. Jeg ønskede sådan, at jeg kunne hjælpe

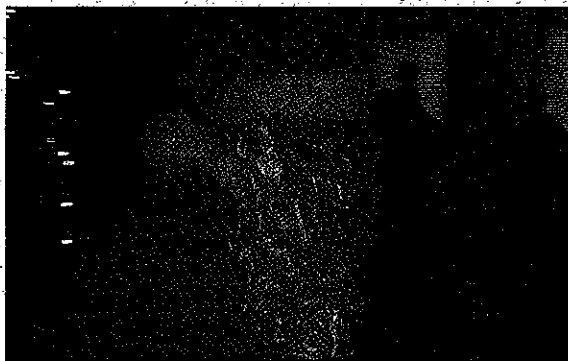
ham til at få det bedre, men det var meget svært. En dag, hvor jeg var på besøg hos ham, sagde han: *"Du skal passe godt på din lillebror Jan."* To dage senere tog han sit eget liv! Det var i 1950, og vi havde på det tidspunkt været på børnehjemmet i halvandet år. I starten var det meget svært for os, at begge vores forældre nu var væk. Vi var nu helt alene. Som tiden gik, faldt vi dog til i skolen og fandt sammen med fire andre drenge fra børnehjemmet. Vi blev dem, der bestemte i skolen. Hvis ikke de andre ville gøre, som vi sagde, kunne de få nogen tæsk! Jeg klarede mig godt i skolen og var mellem de bedste i klassen. Det kunne Mathilde godt lide, og jeg kunne derfor godt komme ind til hende og få et stykke kage. Min lillebror derimod fik altid skæld ud, fordi han tæskede de andre drenge i skolen.

Jeg nærmede mig nu den alder, hvor jeg skulle konfirmeres, men jeg var ikke døbt. Det blev jeg der-

for dagen før, jeg skulle konfirmeres - det var jeg godt træt af. Jeg blev i den forbindelse kaldt ind til Mathilde, der skulle finde ud af hvem, der skulle med til min konfirmation. Jeg mener at kunne huske, det var 8 personer, der måtte komme med. Dem fra min familie kom i bil, som de eneste. Jeg skal da lige love for, at de fik skæld ud af Mathilde, som fast og meget bestemt fortalte dem: *"Her er to drenge, der har mistet deres forældre, og så besøger I dem ikke. I skulle skamme jer."* De besøgte os meget mere efter denne dag.

Jeg ville gerne være maskinarbejder, men Mathilde kunne ikke få en læreplads til mig. Jeg kom derfor på landet og tjene. Efter fem måneder havde Mathilde en læreplads til mig som automekaniker, hvilket jeg er meget glad for i dag.

Det var i korte træk min ankomst og barndom på Chr. IX's Børnehjem, som jeg voksede op på og efterhånden blev glad for. Dette fordi jeg dels har fået mange gode venner, som jeg stadig har kontakt med den dag i dag, og dels fordi jeg fra barnsben har lært at skulle indordne mig og på ingen måde har haft tid til at være en "doven hund." Derimod har jeg altid skullet være med til at få det hele til at fungere. Alt dette har jeg taget med mig i mit videre liv, i min soldatertid og i mit arbejde ved Århus Brandvæsen.

Jan har i mange år været julemand ved børnehjemmets julefest for børn og forældre

Foreningen Venner af Kong Chr. d. IX's Børnehjem

Foreningen Venner af Kong Chr. IX's Børnehjem blev oprettet i 1920 af personer, der havde boet på børnehjemmet og gerne ville have et fælles mødested. Foreningen består i dag af mere end 100 medlemmer - og der kommer hele tiden nye til. Medlemmerne støtter meget op om foreningen. Da der tilbage i 1995 blev afholdt 75-års jubilæum, mødte samtlige medlemmer op og havde en festlig dag sammen. I dag nærmer foreningen sig 90-års jubilæum og er tæt på at have eksisteret lige så længe som børnehjemmet. Der findes ikke lignende foreninger i Danmark, og man er derfor ekstra stolte over foreningens tilstedeværelse.

Foreningen er ikke bare for de børn, der er flyttet fra børnehjem-

met. Den er også en stor fordel for de børn, der er på stedet i dag. Gennem foreningen har de mulighed for at mødes med andre, der tidligere har været på børnehjemmet. Børnene er ofte meget unge, når de bliver anbragt, og det kan derfor være en hjælp for mange af dem, hvis de starter med at komme i foreningen allerede tidligt i forløbet. Evt. sammen med deres plejefamilie, forældre, bedsteforældre eller lignende. Alle med en eller anden relation til børnehjemmet er altid meget velkomne i foreningen.

Foreningens formål er at tilbyde medlemmerne arrangementer, hvor de, i selskab med deres familie, kan mødes med gamle venner fra børnehjemmet og have nogle hyggelige timer sammen. Det sker blandt andet

gennem den årlige tur til Kongslejreren ved Begtrup Vig, hvor medlemmerne får mulighed for at opholde sig i den lejr, de måske også har været i som børn. En tur hvor både børn og voksne nyder den afslappende stemning - fx ved bålpladsen på en lun sommeraften. Derudover afholder foreningen årligt et bankospil, hvor der spilles om mange gode præmier. Bankospillet trækker altid mange medlemmer til, og er lavet på en sådan måde, at næsten alle går hjem med en pakke.

Som i alle andre foreninger afholder vi en årlig generalforsamling. Bestyrelsesmedlemmerne er på valg hvert andet år. Det betyder, at alle medlemmer i foreningen har mulighed for at komme ind i bestyrelsen. Foreningen drives næsten udelukkende ved hjælp af medlemskontingent, overskud fra bankospil og sommerlejr. Derfor kan vi holde kontingentet nede på rimelige priser, som er henholdsvis 40 kr. for enlige og 60 kr. for par.

Hvis du vil se mere eller gerne vil i kontakt med foreningen så kig ind på foreningens hjemmeside på www.cixbvenner.dk.

Medlemmer af foreningen sørger hvert år for, at badebroen i lejren bliver sat op og taget ned